

Рајко Чукић  
ДОДИРИ И ПРАЗНИНЕ

Народна библиотека Бор  
Библиотека РАЗБОР. 2

Рајко Чукић  
ДОДИРИ И ПРАЗНИНЕ

*Уредник библиотеке* Горан Миленковић

Бор, 2013.

Рајко Чукић

ДОДИРИ И  
ПРАЗНИНЕ

приредио Милен Миливојевић







## СЕЋАЊЕ НА РАЈКА ЧУКИЋА

Рајко Чукић је био необичан човек, баш као лик из неке савремене приче. Он је изненада попут метеора упао у мој живот, брзо ми је постао више од познаника, а онда после неколико година неконвенционалног дружења, овај чудан пријатељ, опет изненада, нестao је из мог живота, преселивши се у вечност и сећање.

Рајко је био новинар, песник и изворни боем. Када помислим на њега, обузме ме нека топлина и разнеженост. Најједноставније би било људима који га нису познавали описати га, мада мало упрошћено али тачно, као доброћудног и симпатичног чудака.

Сећам се нашег првог, посредног контакта. Било је то, ако се добро сећам, касних осамдесетих година прошлог века, у доба заласка социјалистичког самоуправљања и у зору рађања масовне националистичке хистерије, коју ће нешто касније пратити ратови, хиперинфлација, сиромаштво, духовна беда, распад система вредности и обиље политичког кича. Рајко ми се јавио као новинар *Политике* са молбом да направи интервју са мном као психологом. Из разговора сам схватио да је озбиљан, професионалан, разуман и паметан новинар, с којим вреди причати. Дао сам му своју адресу и рекао му да ми се јави када спреми питања.

А ево како смо се упознали непосредно. Изненада, једне вечери, Рајко се јавио и питао да ли може да дође да се припремимо за разговор. Рекао сам му да може, мада имао сам неку седељку код куће, па ако му то не смета, да слободно сврати. Убрзо је дошао и пред собом сам имао потпуно атипичног новинара. Имао је изглед дечака, са живим и радозналим очима, браду филозофа, боемску одећу и помало несретно понашање. Заправо, био је то човек очигледно повучен, интровертан, мисаон и врло стидљив. Дакле, замислите новинара који је тих, у друштву повучен, затворен, преосетљив и понаша се стидљиво! Наравно, касније, када сам га боље упознао, схватио сам да се иза фасаде доброг и цењеног новинара *Политике* крије једна осетљива и танана песничка душа. Појавио се те вечери изненада, скромно сео некако са стране, а све нас је посматрао радознано попут дечака који се обрео у друштву одраслих, занимљивих људи. Понудио сам га чашом црног вина, које смо пили те вечери. Он је то одлу-

чно одбио и стидљиво запитао да ли имам пива. Рекао сам да немам, а он ће на то: „Не мари ништа, *имам ја*“, рече, насмеја се својим карактеристичним смехом и оде доле до својих кола и донесе неколико флашица! Његов смех је био посебан, стидљив, дечји и пригушен – нешто као: „Хии, хи, хи, хи!“ Био сам изненађен необичним гестом и спонтаним, неконвенционалним понашањем овог чудног госта.

Касније смо се више пута састајали, што професионално, што онако, чисто пријатељски, да се испричамо. Као новинар интервјуер, Рајко је био изузетно добар и одговоран професионалац. Знао је да одабере тему, да постави права питања, да пажљиво слуша и врло брижљиво бележи формулацију одговора, водећи рачуна о свакој речи. Крајње је пажљиво – што је ретко код новинара – испитивао и проверавао да ли је тачно разумео одговор и да ли је прецизно ухватио његов прави смисао. Зато су његови интервјуи, репортаже и записи били првокласно новинарско штиво, па чак и више од тога, били су то лепо књижевни текстови.

Више пута ми је говорио о томе да има намеру да напише приче и чак ми је усмено износио, приповедао те своје још неиспричане приче. Биле су то фантастичне приче, гогољевске атмосфере, са гротескним садржајем и мноштвом фантастичних детаља и чудесних обрта. И увек се питао да ли је то довољно добро. Имам утисак да је био перфекциониста, тежио је савршенству и отуд и није много писао. Према себи је био превише строг.

Рајко Чукић, велики професионалац и сјајан интелектуалац, у приватном животу био је аутентични боем. Једном приликом позвао ме је код себе у стан. Пошто сам у то време и сам живео самачким животом, навикао сам на хаос у стану и „креативни неред“. Ипак, код Рајка је био још већи степен хаоса него код мене! Стан му је скоро био горео у неком мањем пожару, па поред све хрпе новина, гомиле књига по полицама и поду, мноштва разбацаних ствари, још су и зидови били црни од гари и дима. Али у свом том нереду Рајко се сјајно сналазио и био је диван домаћин, па сам се осећао пријатније него у најлепшем и најсређенијем стану.

Рајко је био од оних пријатеља повучених, скромних, дискретних, тананих, који не воле да оптерећују друге. Јављао се с времена на време, посећивали смо се, ћаскали и шалили се. Он је имао смисао за онај интелектуални, фини и



доброћудни хумор који изазава осмех и плени мудрошћу. Занимале су га филозофија, психологија и књижевност и волео је да прича о проблемима науке и о темама из уметности, али исто тако умео је пажљиво и са истинском радозналешћу да слуша. Својом појавом, причом и смехом, ширио је око себе неку људску топлину, доброту и смиреност.

\*\*\*

Једном приликом када сам кратко боравио у Бору, упознао сам афористичара Милена Миливојевића, кога сам иначе знао само по његовим сјајним афоризмима, али не и лично. Господин Миливојевић ми је рекао да спрема књигу Рајкових необјављених песама и замолио ме је да нешто напишем о аутору тих песама. Прихватио сам из поштовања и љубави према пријатељу за којег ме везују тако лепе успомене. Али, касније, када сам дошао у Београд, схватио сам да сам олако обећао и колико је тешко написати нешто смислено и пригодно о једној тако неухватљивој, крајње необичној личности какав је био Рајко Чукић. Тако танана, као шкољка затворена, племенита, богата даровима, сложена, сензибилна и добра особа какав је био Рајко, не да се тако лако ухватити у шаблоне и калупе стандардних, стереотипних описа личности. Зато сам дуго размишљао, више пута се спремао да пишем, па опет одустајао јер ме је било срамота да напишем нешто што би било бледо, стандардно и недостојно ове збиља упечатљиве, вансеријске личности, која би могла да послужи као прототип за сјајан књижевни лик у некој причи или роману. Пошто је господин Миливојевић био упоран, али на један дискретан и веома учтив начин, морао сам да испуним своје обећање.

Био бих срећан ако сам овим крокијем успео да дочарам макар нешто од благе нарави, духа и карактеристичног шарма Рајка Чукића.

*Жарко Требјешанин*

1702  
o vyvedeni

zlo zuzij

ko clyp cana zrtba nublava nubl  
ko nas chasy - 7 bclm cana dy  
U (the) and y chajje 7 gaj kabl  
Hj wote wotem of kajimera kay.  
1702/10

O ma - Gattja, dy'no, sameta 1702/10  
Koo ka gaj chao 1702/10 je tcl no  
Oxam je cana nubl koa nublava chajje  
koo ka 7 gaj wote 1702/10 nublava

ko je na un wote 7 gaj kablava 1702/10  
Haj gata g'is. 1702/10, bclm 7 1702/10  
Ogny cana nubl ogtalava 7 gaj kay  
bclm kaj kablava nubl, chaj 7 1702/10

Ja can cly wote 7 gaj nublava  
Ow nublava wote ogtalava 1702/10 gaj  
koo wote 1702/10, nublava 7 gaj wote  
1702/10 1702/10 wote ko nublava 1702/10

## СМИСАО ПОЧЕТКА

Почетак, корен понора, средина си зрела  
Која својој моћи тек почиње да се чуди.  
Гле, под росном звездом први пут свићу тела  
Уврх ветровите ноћи којој се прошлост нуди.

Корак ми вуче мутна сила нејасности  
Због свих суза којих не могу да се сетим  
Путем под којим дани глођу своје кости  
Закрвављени дани које никад да прелетим.

А на почетку сам можда још могао знати  
Све што се испред мене и испред тајне збило.  
Већ видим место на коме ћу помирено стати  
Док проређен свет улази под небеско крило.

Па куд одатле? Није ли боље да се пљуне  
На све што нестаје између пружених руку  
Пред слабим што зовући моћ храбрости куне  
И рођење чека затворен у своме јаку.

Поломи јаук! Нек излети опака птица!  
Ако си сам и свој, свака реч је права;  
Ти си заносни почетак и једина своја клица  
Изван слепог гласа који под петама ти спава!

## НАД ПОЧЕТКОМ

Увек будне за бол, моје очи још увек носе  
И твој једини смисао, о жртво, непоновљива  
За оне који иза своје звезде опет не просе  
Свој изгубљени мир, у којима није жива

Прва звезда над почетком, а биће и над крајем,  
О ветре протекао кроз трубу мога тела  
Чији звук лети низ тунел света коме дајем  
Живот и глас, коме сам бич, ветре изнад чела

И изнад празнине у којој спремаш кристални дом  
А тренутак је кратак, у облаку већ свиће гром  
Што чини да волим свет, да сви моји дамари бију

Пред великим догађајем за који је мали вид.  
За мноме само лобање и мрави – мртва уста и стид  
И по мом чамовом граду дугачке кише лију!

## ЦВЕТ ОДСУТНОСТИ

Одсутни цвете изгубљености на вртоглавој литици  
Треба ли да жалим твој нежни страх ако друкчије  
није могло

Сваку кост бих хтео да претворим у сузу, али не могу  
Јер одавде већ видим и твој почетак и твој крај.

Сачувај разум за бол, ако не би било тако,  
Било би мало боље (или можда жалосније)  
Док иза прозора у небу плачеш без разлога,  
Дуго плачеш од жалосне среће што си жив.

Ипак, свега има, бар за тебе, зар не видиш?  
Само склопи очи: чућеш вране у напуштеном дрвећу  
У мрком биљу пред кућом давно баченом на колена  
У којој живи свет без дисања и без ветра.

Уосталом, не љути се: ни рат није достојан  
Да му толико придајеш важности, он је много чуднији  
По себи него по томе што су га урлале уснуле хорде  
Око пожара што су лајали у сну на крововима!

Измакни се од свега: тек само да не будеш сам  
Да схватиш своју даљину, да видиш  
неумитност прошлости  
Затвори сва супротна врата, заустави олујну промају  
И унеси у свој велики сан све достојно твоје љубави!

\*\*\*

Окренуо се свет у свести, одлетео сјај са чела  
Па светлим само црвеном тамом изнутра.  
Моја прошлост је то што ће бити сутра  
Које над смрадним водама свиће невесело.

Животе мој! Ветре у коме се суза моја чула  
У дну пешчане пустиње којој сам срце клао  
Под високим небом чија ме светлост трула  
Ошамутила дахом. Песме које сам слао

Да се суоче са смрћу остале су без одјека.  
Месечарски, на крову света, узалуд ме чека  
Да се победнички врати моје хиљадито име  
Које дише под вашим мислима што се диме

Испод јужног неба као под шупљим каменом.  
Тек сада видим човека који се са пламеном  
Са блеском у очима прикрада стоговима  
Док вас иза себе гледам на ивице свести  
И дан ми узалуд прети широким роговима.  
Од мене никакве више не допиру вести.

## ДАЉИНА

Одавде до оне звезде не постоји ништа  
Сем скелета сумрачног неба у којем куца  
Последња звезда пред зору, изнад пепелишта  
И изнад ове сумњиве главе која муца

Неке непотребне речи лишене природног смисла  
Што је изгорео у клици, без краја да их веже  
Као облак очију из мене последње речи беже  
Испред колибе оне што је одувек у мени кисла.

Сад устремљен на остатак напуштеног семена  
Падам са најдаље звезде која ме је сита  
Док изван мене прекасно је више да се пита  
Кроз редак и осунчан ваздух необележеног времена!

## КРУГ

Хоћу ли смети да волим твоје очи одавде  
Док устрељено сунце преко света клоњава  
О једини гласе изван сурове правде  
Нестао у охладнелом небу као плева

Као облак птица, ти привидно зазидан  
У убитачно блештавом зиду, ваздуху што високо сија  
Безизразна светлост, као преврнуто око, већ савија  
Свет један забрављен, у сну само видан

Ту сам, баш од удеса свог ни стопу  
Понос и све што истурам лажно је али треба  
О мрвице мог живота у огромном оклопу  
Кроз стакласте барице у сумрак, мочваре из којих вреба

Сјај мутних зеница. И нигде баш да свратим  
Мој живот голи, без знака свог на штиту  
Одједном крик поплашених птица у сумрак, у риту  
И чамац што проноси челик мог чела, да платим

Велики данак оном због којег одбијам  
Све што је сувишно из живота и из смрти  
Док одлазим од вас, док се кроз ниске капије савијам  
Кроз зид великог ветра што се око мене врти.



## НАД ПЕСМОМ

У чије име говорим, чиме је моја свест означена  
Да измишља свет изван света у коме ко зна да ли јесмо  
Док светлим унутра као листопадна ноћ у врху смрачена  
Као бунцава болест. Јеси ли ти то у мени та олуја, песмо,

Што кроз рођење пролази, са којом се мој  
глас поистоветио?

Од тебе ме, зар, ветар заноси низ обронке, док  
прерано не залутам

У отворена уста краја пред зору, док погођен заколутам  
Пре но што сам видео свој глас, пре но што сам се сетио

Да је живот то: што збуњено већ окрећем међ прстима  
Тражећи кичмени пут кроз просторе иза  
моје одсутности.

Тамо бледе траве расту кроз рушевине, кроз  
просуте кости

Тамо ја нисам крив, али обилазим разлоге где има

Простора само за сузе или стид (ако је то једини пут?!).

У грозничавом освртању осећам топле дамаре лишћа  
што бију

Иза будног ока моје свести. Срушићу се нечијом  
мишљу дотакнут

Пре но што се сенке за потонулим сунцем низ  
дугачке биљке слију!

## ДИВЉА ПЕСМА

Наге жене јесени забачених глава  
Оргијају сву ноћ на раскршћу по пепелу живом  
Залуд пијан бежим долином трава  
Очи ће ми ноктима избијати као сечивом!

На оградама птице блудно тресу крила  
Међу очима им дими дивљи мирис шума  
Под копитама мрака тоне земља гњила  
Од љубави свет силази с ума!

Стој, месече, ноћас и запали  
Хладне капи росе што се с тебе слива  
Сви су људи ноћас на дно себе пали  
Ко чупави бик ћу ноћас рикнути преко њива!

## МОНОЛОГ О РЕЧИ

Речи из мене за трен порасли плодови што прскају  
Као шљиве у светлом августу пуном малих чудовишта  
Реч се окрене у мрком ковитлацу под округлим врбама  
Реч је мост између два времена, дрво кроз које гледа сан

И клас што оштро шуми у топлом ветру,  
у шупљој месечини  
Реч је тело, реч је облик и топао дах, реч је мозаик песме  
У модром магнетизму духа чије је живо око моје тело  
Реч одлази, враћа се у мене, или у неког другог,  
свеједно је

Велика реч из нас излети као кроз шупље дрво  
Као земљана крв кроз топло срце високог стабла  
Она је жижа што пробуди у насмејаној глави пожар  
Када је олуја из нечијег срца унесе у нашу лобању

Заносимо се онда ивицом стрмих провалија у биљу  
Са одећом припијеном, у ветру, са капима што се суше  
На врелом челу црвеном од пожара што у глави лаје  
Непробуђен лутам, отворених очију, загледан у почетак

Кроз сомнабулска јутра, у небиће враћен, оно  
пре рођења  
Пробудим се и посрнем у себи од ударца случајне речи  
Која је понекад, о сувише баш лака, да нас покрене  
Права реч се дими као дојка јесени, као утроба живота

Права реч се рађа, она је као смрт неопходна  
Реч има облик мојих уста, глава је тек кошница за речи  
Реч тражи наш крајњи облик, реч ослобађа ватру  
Реч враћа слепима вид, речи као куршуми убијају

\*\*\*

Огњу од мрака што грејеш из сећања  
И подсећања на свој глас што се мрви.  
Мучи ме твоја присутност све тања  
У шупљим стварима пуним моје крви.

Ти си мрачно сунце које обасјава  
И моје срце и њихове лажи.  
Ви делите прошлост која спава  
Од ове што је кроз вас тражим.

Стиснутих зуба са врха вас пратим  
И за умор тражим најзгодније време  
Док светли патња бачена као семе  
За будућност коју не могу да вратим.

Зидовима сам се клечећи исповедио  
И нико више не треба да пати.  
Где сам плакао, где сам се ледио  
Требало је можда запевати!

## ИЗГУБЉЕНИ ДЕЧАК

Ено онај дечак са птицама, ено она колиба ниска  
Како се као у сну у дну зеленог хоризонта злати  
Пред њом један дечак од радости топлу птицу стиска  
О дане мој, зар заувек изгубљени, ко ће више знати  
Где си ти већ сада, где је сада она колиба ниска!

## БАЛАДА О ДЕЧАКУ

Све је тог јутра најједном стало  
Све је ту у ветру пуном светлости укочено  
У ветру што је повијеног биља пун  
У ветру што се тог светлог јутра скаменио:  
Коприве тек лако повијене за плотом  
Талас младе ражи под кућом непокретан  
Некад устрептало лишће у башти  
Као да ће у небо да полети  
Црна мачка што се према сунцу умива  
На прозору кога нема више  
Гуштер што се сунча  
На срушеном зиду крај друма  
И све тако стоји непомично као на слици.  
А над ниском кућом која клечи  
На брегу што је првом травом осут  
Стоји још осмехнути дечак као жив  
Са косом испруженом у ветру.  
Он је према изласку што у дну неба блиста  
Пружио радосне руке које још стоје у ваздуху.  
Из тих руку излетеле  
У светлом ветру што је стао  
Тугују две шарене птице над валовним пољем  
По чијим ивицама ниска окна горе.  
И док непомична радост светли с његовог лица  
Тако он још увек на брду стоји нем  
И осмехнут благо гледа за птицама.  
Тај дечак је споменик са срцем што не куца.  
Ја очајно зовем тог дечака:  
Дечаче, пробуди се!  
Зашто си побегао из мене?  
Ја ништа више на свету немам!  
Пробуди се!  
Ветре, зашто већ једном не оживиш?  
Оживи скамењеног дечака на брду  
Оживи биље непокретно!

Али нико ми се не одазива  
Само слеђена светлост као на слици  
Само дечак осмехнут још стоји  
И две мале птице високо у врху поља  
Пуштене тог светлог јутра  
Из његових устрепталих руку.

## ЗАПИС О ПТИЦИ

О птицо, једина сестро моја, убио бих се за тобом  
Да знам да си ти мртва и да ти је перје у трави  
Било где, кад умреш ти, зауставиће се и моја крв  
Тихо – као што се смирује твој клонули лет



## ГДЕ САМ БИО

Буновна зоро  
Из које још слеп од буђења  
Срљам низ пустињу  
Реци ми где сам био  
Док дух мој  
О испражњено камење спотиче се бос;  
Ко зна у чије сам  
Измишљене светове сан уходио  
А сада преврнутих очију вучем себе за нос.

Треба ли опет против себе да се спремам  
Да уз хоорук  
Градим нову кућу пуну љутог врућег дима  
Ту где ничега више на свету немам  
И ништа више моје срце не узима.

На другом крају света сјајем густим  
Крлавим пожаром провалиће из неке ноћи  
Лижући муклу зору тешким пламеном.  
Можете ли? Угасите је празнином или каменом.  
Чак и на себе ћу са вама  
Весело кукајући да кидишем.

Ипак ме нема, нема  
Па шта да радим?  
Заборавио сам се можда  
Под неким каменом ратним  
Па кроз године своје носим туђе име.  
Још врело угљевље из Другог светског рата  
Голим рукама вадим  
Док роваре у вама моје речи  
Што се горко  
Као запаљена смола диме.

Луд сам можда  
Па глува недоумица кроз устрепталу јару  
Кроз страшни пешчани сан ме  
Низ пресушена корита води;  
Још очи и чело црвени су од пожара

Што у глави лаје, што се није смирио.  
Хоће ли ишта више моћи да роди  
Оног што је нестао као у закрвављеној води  
У гвозденом загрљају завађених немогућности  
Које је у себи помирио.

## СМИРЕЊЕ

Притисни ухо на светли камен, чућеш дисање градова  
у сну

У зрелој трави, међу високим цвећем на ливадама  
Кажи јутрос једну реч: пашће птице са грана у праšину  
Као крпењаче, као младе кише што се руше за брдима.

Танки прсти пружени за светли цвет постаће судбина  
Кад ветрови поломе прозоре и однесу ниски кров  
за реком

Осећам само то што виде моје очи отворене у ваздуху  
Да не бих узалуд гледао, да не бих залутао никада.

Цвеће мења правац само ако расте из мог срца  
Док пада мрко кестење по црвеним путевима  
Збиља, послушни: можда је то баш први пут тако  
Можда одавде води пут у све супротне даљине.

О зелена дубино – утробо природе пуна влаге и очију  
Стојим са раширеним зеницама у размакнутом грању  
Твој мир није камени, ти подсећаш на  
сан заборављени

Од којег ми изнутра неко навлачи капке преко очију.

Вечерње сунце које гледам маглено далек од одсутности  
Поздрављам птицу у сломљеним травама, на  
испучалој кори

Дане мој, баш таквог те ја хоћу, док на твом  
почетку стојим

Док светлуцају мољци у вечерњем сунцу као пахуљице.

## МИРЕЊЕ

Свитање излази на врх воде, поломљено биље на обали  
Све се то види са мог прозора у небу који сваке вечери  
За трен окрене сунце када претегне у нови дан  
А онда се не види више шта се са њим догађа.

Ту више не може нико, ни животиња излетела из сна  
Са дугачком травком у кљуну, са пејзажима у очима  
Док већ читаве године седим са главом међу коленима  
Уз слепи прозор чији се одсјај са животом додирује.

О кућо моја, блештава провалијо светлости, без дна  
Знам ништавност твоју, а ипак живим од тебе, туго  
Загледана преко света, животе замрзнут без тела  
у висини  
Над изласцима у дну река, над свитањима пуних птица!

## ЧУДАН ДАН

*Ж(ики) Л(азућу)*

Кад мишљах да сам већ испловио у дан  
Само још један лет, још напора мало  
Лежећи испод пролећа у блату себи стран  
Видех пред собом смрт, твоје тело пало  
Кад мишљах да сам већ испловио у дан.

Слушах како чудан дан над нама шушти  
И насртљиве муве над празним столом зује  
Само мицање уста, у нама говор немушти  
Између два родна брда лукаву заверу кује  
Слушах како чудан дан над нама шушти.

Огради пустињу срца да не уђе ничији глас  
Само кроз шарен прозор сунце нек откуцава  
Било заспалог света док очекујемо спас  
Између рођења и смрти што нас окружава  
Огради пустињу срца да не уђе ничији глас.

Глас сопствене крви нек те не успава  
У струји зеленог априла, на белом камењару  
Чувај благослов звезде која обећава  
Сјај вечерњег неба, једну зору претоплу и стару  
Глас сопствене крви нек те не успава!

## ЗАПИС О ДАНУ

Кроз срце тог дана прошли смо као сенке  
Кроз срце тог дана што створисмо га сами  
Па сад живимо тихо као клијање семенке  
И плачемо каткад, смејемо се својој тами  
Кроз срце овог дана прошли смо као сенке.

Стани, смрти моја, о ту на рубу дана стани  
Ту где размишљам сву ноћ шта бих већ са собом  
Стани, смрти моја, да поделим бар с тобом  
Ову лепљиву крв што кључа већ на мојој рани  
Стани, смрти моја, о ту на рубу дана стани!

Не знам, не знам чега се још сећати треба  
Ту где нисам знао да ли се тек рађам или мрем  
Испод ослепелих звезда, испод овог оглувелог неба  
О не знам ноћас да ли ти све рећи смем  
Ја не знам ноћас чега се још сећати треба.

То нисам можда ја, ја ништа на свету немам  
Без ове ноћи старе испод одбеглих небеса  
Звезде се на небу диме, нигде се више не спремам  
Док ветар с мене прах последњег путовања стреса  
То нисам можда ја, ја ништа на свету немам.

## ЈЕСАМ ЛИ СВЕ РЕКАО

Јесам ли све што је неопходно рекао  
Је ли остало нешто што нисам био  
А можда бих сасвим добро учинио  
Када бих најкраћим путем одавде утекао.

## ШТА ЈОШ ДА ЛАЖЕМ

И шта још да лажем, можда нек се и то небо сруши  
Сувише сам простран и горак да би ме болело нешто  
И док се мој мозак као угашени кратер пуши  
Кроз мене пролазе људи, обилазе се тако свирепо  
и вешто  
А ја шта још да лажем, можда нек се и то небо сруши!



## НАПРСЛО ЗВОНО

Не замерите ми на овој смрти, на подлој замци небеса  
Ту где никад више неће познати ме нико  
Ту где никад нећу више бити присутан толико  
Колико бол овај забоден у таму мога меса

Не замерите на тој смрти јер то није права  
Смрт од које копне очи, од које трава под каменом жути  
У табане ми неко испод земље од камена ексере укуцава  
И зелен сок ми скаче уз промукло грло што ћути.

Ја још нисам својим срцем стао, са свих звезда пљујем  
На овај ветар који питам: зар сам само зато зван  
Ту, одкле се преварен враћам  
И успут ужасно гунђам и псујем!

\*\*\*

Без одбране стојим сасвим изненађен  
Истином којом се малоумници обмањују  
И враћам се у храм од мог непробоја грађен  
Да опрезни простори звук мојих мисли не чују.

А обично је то баш као пити или јести  
Свакидашњи хлеб неједнак за сваког  
Као из шупљег камена излазим из свести  
Па улазим у гребен ваздуха млаког.

Ја немам снаге да се одупрем твојој сили  
Док као у плех под прозором падају мрзле капи  
У испружену шаку, у нову рану која слепо зјапи  
Из дупљи очију иза којих су је светови крили.

## ТО САМ ЈА

Осећам те толико  
Да то већ и нисам ја.

Устајем  
И стискам руке  
Нестварне и стране.  
То сам ја -  
Јесам ли то заиста ја,  
Зар ја то  
Насмешен склапам очи?

То сам ја, увек ја,  
А увек неко други.  
И тако дивно –  
Све даље од мене.

## ПОЕМА БЕЗ НАСЛОВА

Пљујем на своје сузе, на светиње  
С грчевитим корењем у себи;  
Све поново данас у туђем лешу нек почиње  
Нек зарасту већ једном  
Простори риком рањених понора разорени.  
Ено, сунце  
Преко излапелог пролећа је пало  
Само још бела мантија из света  
За њилм се набира:  
На свету нисам цео  
И свега ми је мало  
Док подижући се јетко псујем воду  
Што ме низ љигаво трулиште спира.

И месечина је властити сјај истисла.  
У центру дубоке ноћи  
Мотори од ветра тишину мељу.  
Не осећа се ништа  
На месту где је моја младост пресвисла  
И пропавши кроз себе  
Сама легла у самртничку постељу.

А свет иде, непрекидно иде  
Ужасно озбиљан и намрштен.  
Због моје сигурности  
Зауставити неће покрет ниједан.  
У нови дан уврштен  
Сав у ритама и сузама  
Низ стрмо клизиште доба  
Посрћем лудошћу својом очајнички изуједан.

Мутно певушим док избеумљено спавам  
У наборима набрекле магле  
На згариштима са безубим псима:  
И не знајући одазивам се својим дозивима.

И туђим речима у себи  
Рану прокључалог пожара затрпавам.

Светови чији крик је угушила мећава,  
Сви простори су вас из памћења изгубили.  
Боље би било на пању  
Да су ме оног лета одрубили  
Но да авет мога гласа  
Око мене вечито обиграва.

Чему још да се чудим  
Овде где поражен сам ако те се сетим,  
О младости по потреби никад несазрела;  
Место својим мраком угушена  
Тајанствена је шума уз прасак изгорела  
Док се помера свитање око света  
Према њему кад полетим.

## IX

Ипак ту сам.  
Ипак постоји негде и овај свет  
И реч која га откључава.  
Осећам је  
Осећам је негде у бари подсвести  
Како бесно као полудели гмизавац скаче.  
Реч – привид  
Од кога страх из очију дува као кошава.  
Скеле, раднике овамо  
Нека је из мене конопцима извлаче.

Ипак, реци нешто ако можеш  
Реци себи, реци њима  
Јер твоја радост, твоја прозирна младост  
Из њихове патње клија –  
Реци – помиловаћу те где хоћеш, земљо,  
Реци, најмилија.

## XII

Иза прозора у брду  
Млатећи репином смеха  
Зовнуо ме прстом  
Да уђем у зору рудичку гараву.  
– Ходите овамо  
Да вам мало дотерам главу  
Нисте довољно ове године патили...  
Ударцем, његови гвоздени прсти  
Све су ми мисли као труло воће смлатили.  
Сада озбиљно болујем  
Сада пишем песму о разбијеној глави  
И тајну заверу против самог себе кујем.  
Ох, овог лета, људи,  
Распашћу се у трави  
И месец ћу по сву ноћ  
По нацртаним образима уз димњаке да милујем.

Песмом ћу своје срце да савијем  
На мржњу да навијем  
Да бих лакше подносио  
Истину коју смо сви чули;  
Мржњом ћу своје срце  
На песму да навијем  
И све тако –  
Док ми душа сасвим изнутра не иструли.

## XIV

Тамо где од људских мишица  
Рже укљештено време ко кобила  
Где живе дивно-страшни људождери  
Тамо где међ плећима дана  
Загњурена глава витког ништавила  
Без мере ждере –  
Тамо се живи по мери.

Доста половне конфекције  
Из које је као из јајета  
Испало тело прошлости  
Док му се комади трзају  
Низ љигаво сметлиште што отиче;  
Погледај крдо фабрика  
Крдо страшних сурлаша  
Како гвозденим гласом  
У васиону риче.

Величанствена музико –  
Величанственија од мојих осећања,  
Други ће наћи наше закопане очи.  
Док посрћемо наличјем дана,  
Чак и глупост сакупљамо  
Ако затреба негде –  
Планету да укочи.



## XVI

Ветар ваља страховиту буку –  
То се време приближава  
Ко змај диже плеву са дрвећа;  
Људи остају без глава.  
Брже –  
Подигимо град  
Да сместимо победника – време.  
Скидајмо руке обешене о рамена  
Нек запевају плећа испод камена  
Нек светови од љубави наше  
Као од вулканских сирена занеме.  
О сакупите људе  
Скупите све људе на раскршћу  
На тргу, у звезданом долу  
И реците нешто –  
Да живци јаукну  
Да простори устукну  
Реците реч једину и топло голу.

## XVIII

У дубини, у руднику  
Пршти земља као перје.  
Земљу рударски пиштољ слатко голица.  
Рудари воле земљу и душу јој траже  
Душа земље да постане птица.  
Обојени мраком и дубином  
Рудари срцем траже бакар и злато.  
Рудари некад и гвожђе једу  
Да се лудаци чуде  
Рудари крваво уједају земљу  
Златне речи од земље да изнуде.

## XX

Спава бакар  
Спава угаљ  
Спава злато –  
Тиха породица  
Дубоко испод дана спава,  
Она не зна кроз колико димњака дише  
Она не зна да кроз цвеће гледа  
Да са летњим сунцем у љуљашку заласка  
Међ брдима седа  
Да се са сваким умрлим буди  
Да кроз цвеће мирише.

Земљо, ово је твоје остарело дете  
Из првога брака  
Али мораш пазити на њега  
Јер је још увек детињасто;  
Помолило се кроз прозор свитања  
И сада –  
Ни натраг ни напред  
Глава му је ухваћена између два опасна крака  
Радознало заспала.

## XXI

После мене неће остати нико  
Да опрости твојој самоћи и твојој греху.  
Иако ниси била звезда,  
Лице ти је бар било звездoliko.  
Задавила си се наочиглед света  
У најотровнијем смеху.

Највише патим где ме највише има  
Где се провлачим испод жила глупости  
Испод циновских шапа;  
Насмеј се  
Погледај под зидовима  
Људе који испод својих слика клече  
Скинутих капа.

Одболовао сам најзад све милине  
Па чекам само ново рођење да ме смени.  
Где, чини се као стварни пожар из даљине  
Ал' то само сева запаљени пепео  
И вечерње окно изгубљености  
Што у дну каменог столећа црвени.

Гледај, као у најстрашнијем сну се моја воља  
Бунцајући презнојава у мени.

## XXIV

Прастари бол, техника нова  
Ко мехурови од бола  
Очи кад набубре;  
У срце моје  
Низ дан миле капи од олова.  
Време нас једе  
Али много више баца у ђубре.

Рекао сам, рекло се, сви говоре  
Говоре, говоре, говоре – говоре до лудила;  
Мени махнити пожари под капцима лају  
У крви мојој горе;  
Нека звезда ми нешто није објаснила.

То нас можда неко као воће цеди  
За лудог бога  
Који уврх бескраја –  
За каменим столом пије;  
Са живота отпаднеш ко нокат  
Што се у пракамен следи  
Обојен безличним глумилом тзв. историје.

Време пева срце док пустоши.  
Коме за инат себе да мучим ил' убијем.  
Време нас баш за свашта троши  
Али ја се сасвим успешно иза својих заблуда кријем!

Мишићима и жилама нас живот као коње зауздао.  
То се ми рађамо –  
Ко пилићи куцамо у кору;  
Све што см дао  
Нисам му смисао знао  
Када сам најхрабији био  
Тек онда сам побегао.

Ипак зашто те волим, зашто питам  
Зашто си ти једини непријатељ кога волим?  
У теби – све најгоре о себи читам  
У теби – не могу себе да преболим.

## XXV

Туго! Да ли је икада дечак био  
Са очима разголићеним у простору;  
Док су сенке неког времена залазиле за зору  
А он у својој радости туђи бол носио.  
Ишао је као што се сања, што се роди  
Као што зрно кроз живи плод излази из себе.  
Био је свемогућ и лак толико  
Да је без муке корачао и по најтањој води.  
Веровало се, веровало као да се ништа не зна;  
Заустављала се, бујала, скретала у срце радост неопрезна  
И носила где се једино морало бити;  
Долазили су људи  
Ко зна чега све сити  
И цвилећи уједали крајеве неба  
Гребли га као кору;  
Није он био тај –  
Њега је слатко болело.

\*\*\*

Осмехни се, смрти, стушти се, животе  
Сагни се, забачено божанство.

Твоје име

Уз ограде посрћући муцам!

Као пас пребијених шапа

Цвили у мени бес мој изнемогао.

Ућутканим срцем светлуцам.

Када бих бар имао коме да заповедам

Када би радост

И привид

И туга

Слушали

Док сам у најљигавију подводну светлост

Претварао свој бол

Док су се нада мноме сви бедници гнушали.

О, бар једном да вас имам на окупу

Када љубав моја најсвирепије пева

Када ме прогонећи себе

Као инсекта намештају под лупу

И залазак најјесенскијег пролећа

У дну смраченог света догорева.

Изгубио сам се у себи све тишем.

Сви дамари изван мене су се успавали.

Кроз једну рупу у простору очајнички дишем

Последњи ваздух који су уништавали.

Ужаснути болу што цептиш као свећа

Над главом мојом која уљуљкана спава

Док се огледа у сну, док се сећа

Сопствене подлости што је поткопава.

Пролазите, глувонеми дани,

Пролазите

И нека ме нико ништа не пита!

Ја бунцам

Бунцам

Свеједно какве речи

Док лик мој кроз ваше нацртане озбиљности

Расејано скита

И пред зору негде

С рањеним провалијама у бунилу јечи.

Лутам кроз најдубље снове крај звезданог насипа

Ту где ничега на свету сувишнога нема;

У дану који ће удахнути свој дан без питања

С југа урлајући

Усправне косе

Улазим у живот

Са севера глув

као излазак тамо осенченог свитања

И рушим се у зелену утробу прокиселе ноћи

Што ми у подножју дрема.



## УЗ ОДЛАЗАК

Кроз рит проваљеног неба  
Треба ли опет да се вратим  
У бучну кутију коју заклапају земља и небо.  
Зар да опет муцам  
Као сви пре мене на повратку  
Да се обешен о две звезде клатим  
Између безвучних врата  
У која из промуклог грла пуцам  
У високој празнини на дну које време трули  
Из које светлуца  
Животом без тела  
Крај ове гмизаве реке коју још увек патим.

Хрпа сам хартија  
Са најмрачније звезде бачених у велики ветар  
У празнину звучну.  
О топло небо у ком светле маслаци златни  
И мирише тешко трава врела!  
До грла у ветру још лудак ратни  
Као усамљен вук планинама вије  
Док светли полумесец његовог чела  
Црвен од пожара што се смирује у глави.

Гле, пропадају нам године  
Као прах кроз увенуо ветар  
Што ће кроз сећање само да фијуче  
Док удаљавам се од тебе све више  
Као острво што плови

## КАО РАВНИЦА

Није она месец, није звезда  
Са једним зраком у лобањи трулој  
Испод јужног ветра  
А једним изван света.  
Она је убитачно добра  
И зна дуго склопљених очију да љуби.  
Она је добра као равница, као земуница  
Као башта изван града  
Као стабла потопљена у води.  
Она се често у сну трза, она се заводи  
И приљубљује се уз мене.  
Ја не знам постоји ли она.  
Она је блесак августа  
Високо изнад пчела и воћа у ваздуху.  
Њу слепи виде  
Њу глуви осећају у свом слуху  
Као сунце из дима, као сунце из облака  
Излазе њена округла времена.  
Она је птица нестала у сунцокрету.  
Она каже да је одувек било ратова  
И сем мене не тиче је се нико на свету.  
Постоји ли она, постоји ли?  
Није она крива што је таква.  
Она је добра као млеко  
Што се низ мрачно небо свитања цеди.  
Она је добра као равница коју вода потопи.  
Она зна дуго да љуби, да очи склопи  
Да потоне у мене да постане пламен  
Што весело игра у дашчари.  
Она зна као мокро дрво да пева  
Она не зна је ли десна или лева  
Она не зна!

## СЛУЧАЈНИ КАМЕН

Дуго је већ копало ово тело али још није такло  
Мртваца убијеног тајно под дрветом у дну поља  
Један случајни камен без смисла разбио је стакло  
И склопио половине мрака као да је то била божја воља!

## ИСПОД ОЧИЈУ

Опрезних очију тонем са каменом о врату  
Дах ми је остао изнад воде у небу  
Тако настављам свет од танке границе  
Где се празнина и мој живот додирују.

Живот у милиметру који је наставио свет  
у камену што у ноћи гори пун светлости  
Испод очију, испод последње степенце сјаја  
Ако си умро, простор си под собом окужио.

## САВЕТ

Остани где си најбезбеднији, остани под жилом  
Нека ниске ласте подноћ твој видик парају  
И кад ти крута буба прободе око својим шилом  
Осетићеш да си жив, сазнаћеш шта изнад тебе стварају!

## У КРУГУ ВЕТРА

Куда ћеш ти у круг овог бритког ветра,  
На ово летеће поље којим ја суверено владам!  
У овој покретној дубини пуној отровног етра  
Могу само ја да царујем и да страдам!

## НЕДОВРШЕНА ПРИЧА

Загњурио сам главу у шаке па ћутим за окном пуним кише.

Није то ни сан, ни бол, ни кајање није. Ћутим и не знам треба ли то да кажем, или да урлам у ову ветровиту ноћ што кида лишће и вуче моје руке у побегло небо без знака, у умирање.

Запалио сам главу и очи не схватајући да клизим као песак из руку времена, стиснутих у грчу.

Треба ли да жалим што је све то било недостојно мог бола, као све чему се зна узрок и објашњење, а није суштина, није ни једини правац.

То што сам ипак био човек, што сам patio понекад непотребно, ипак мислим потребно, само до крајњег сазнања што је означило и крај тој патњи, престалој већ давно. Она је настављена умирањем, мирним, које кадикад само предају навике, или одмор, или песма која тражи кривца међу кривима подједнако.

О, тако ужасно подједнако да свет треба гледати као споменик на тргу неодговоран за свој облик, као географију која се наставља и сваки наставак заборавља на онај претходни. То говори да се већ сада зауставим и да измишљам нови свет, нове могућности, које остају само као детаљи тога што је СРЖ, у времену будућем, или садашњем, свеједно.

О, ако је то истина – онда се сав, углавном, дај тој сржи, а што остане: нека буде нежност, можда недовршена прича, или идеја, или слично нешто, чему се не може доћи до краја.





## Белешка о аутору

Радослав Рајко Чукић (1930, Беране – 2007, Београд) радио је најпре као новинар *Колектива*, листа Рударско-топионичарског басена Бор, потом као дописник *Политике* из Тимочке крајине и, коначно, у редакцији овог листа у Београду.

Објавио је три књиге песама: *Човек од земље* („Багдала“, Крушевац, 1961), *Епитаф за један свет* („Младо поколење“, Београд, 1961) и *Кап крви на небу* („Багдала“, Крушевац, 1970) и две књиге репортажа *Тамо где теку бакар и злато* (Културни центар, Горњи Милановац, 1975) и *Приче о градитељма Ђердана* (Савез инжењера и техничара, Београд, 1985).

Објављивао је поезију у више часописа и листова.



## БЕЛЕШКА ПРИРЕЂИВАЧА

У рукописној заоставштини Рајка Чукића, коју чува његова породица у Бору, налази се велики број песама, а међу њима има и оних којих нема у трима књигама објављеним за песниковог живота.

Припремајући те песме за ово објављивање, имала се у виду пре свега њихова књижевна вредност, као и то да неке од њих, вероватно, нису никад биле објављене (не само у књигама, него ни у периодици). Иако се у заоставштини налазе и рукописи песама које су већ објављене у Чукићевим књигама (чак и комплетан рукопис обимом невелике књиге-поеме *Човек од земље*), за овај избор узете су само песме којих нема у књигама (без обзира на то што су и у њима неке песме понављане, чиме је аутор сачињавао нове целине циклуса или самих књига песама).

Објављивање у периодици није било разлог за изостављање тих песама из овог избора. „Поема без наслова“ последњи је такав пример, објављен постхумно у часопису *Бележница* (двоброј 24-25, 2012. године), који издаје борска Народна библиотека.

Наслов *Додир и празнине* нађен је у рукописима као наслов једне групе песама, куцане писаћом машином. За овај избор само су такве песме и узимане у обзир, јер текстове писане руком (хемијском оловком) није било могуће ваљано прочитати (што је штета, јер је таквих текстова много). Из истих разлога није било могуће растумачити ни бројне напомене на маргинама откуцаних песама или, чак, и у самим песмама, па је прихватано само оно што је било откуцано.

Код варијаната песама, под истим или различитим насловима, узимана је она која је комплетнија или књижевно вреднија (уколико се може поуздати у критеријуме приређивача за утврђивање поетских вредности).

У овде објављеним песмама (сем њиховог избора) нису, наравно, вршене никакве интервенције, осим исправки неких ситнијих словних или других омашки које су биле очигледне грешке у куцању.

Овим се објављивањем (нажалост, постхумним) највероватније заокружује песничко стваралаштво Рајка Чукића, значајног песника српског језика.

М. М.

NAD POČETKOM

Uvek budne <sup>2/</sup> ~~na~~ bol moje oči još uvek nose  
I tvoj jedini smisao, o žrtvo, neponovljiva  
Za one koji iza svoje zvezde opet ne prose  
Svoj izgubljeni mir, u kojima nije živa  
Prva zvezda nad početkom a bice i nad krajem  
O ~~blazeni~~ vetre <sup>pratećom</sup> ~~prose~~ kroz trubu mog tela  
Čiji zvuk <sup>čepi</sup> ~~prolazi~~ niz tunel sveta kome dajem  
Život i glas, kome sam biš vetre iznad čela  
I iznad praznine u kojoj spremaš kristalni dom  
A trenutak je kratak, u oblaku već seva grom  
Što čini da volim svet, da svi moji damari biju  
Pred velikim događajem za koji je mali vid.  
Za mnom samo lobanje i mravi - mrtva usta i stid  
I po mom čamovom gradu dugaške kiše liju!

## САДРЖАЈ

Жарко Требјешанин СЕЋАЊЕ НА РАЈКА ЧУКИЋА.....	7
Смисао почетка.....	11
Над почетком.....	12
Цвет одсутности.....	13
***.....	14
Даљина.....	15
Круг.....	16
Над песмом.....	17
Дивља песма.....	18
Монолог о речи.....	19
***.....	20
Изгубљени дечак.....	21
Балада о дечаку.....	22
Запис о птици.....	24
Где сам био.....	25
Смирење.....	27
Мирење.....	28
Чудан дан.....	29
Запис о дану.....	30
Јесам ли све рекао.....	31
Шта још да лажем.....	32
Напрсло звоно.....	33
***.....	34
То сам ја.....	35

Поема без наслова .....	36
IX.....	38
XII.....	39
XIV .....	40
XVI.....	41
XVIII .....	42
XX .....	43
XXI.....	44
XXIV .....	45
XXV .....	46
*** .....	47
Уз одлазак.....	49
Као равница.....	50
Случајни камен .....	51
Испод очију .....	52
Савет .....	53
У кругу ветра.....	54
Недовршена прича.....	55
БЕЛЕШКА О АУТОРУ .....	57
БЕЛЕШКА ПРИРЕЂИВАЧА .....	59

Библиотека РАЗБОР  
Рајко Чукић ДОДИРИ И ПРАЗНИНЕ

Издавач: Народна библиотека Бор  
Моше Пијаде 19  
19210 Бор  
+38130458120  
[www.biblioteka-bor.org.rs](http://www.biblioteka-bor.org.rs)

За издавача: Весна Тешовић

Припрема за штампу: Иван Чорболоковић  
Штампарија: „Терција“ Бор

Бор 2013.

CIP запис налази се у каталожком систему Cobiss под бројем  
Cobiss.sr ID 203721228

ISBN 978-86-84061-21-0